

ВИСШ СЪДЕБЕН СЪВЕТ	
Регистрационен индекс	Дата
ВСС - 9288 0 1	-11- 2021

ЧРЕЗ

ПРОКУРОРСКАТА КОЛЕГИЯ НА
ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

ДО

БИЛЯНА ГЯУРОВА – ВЕГЕРТСЕДЕР
БЪЛГАРСКИ ИНСТИТУТ ЗА ПРАВНИ
ИНИЦИАТИВИ

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ГЯУРОВА – ВЕГЕРТСЕДЕР

Във връзка с поставените от Вас въпроси, свързани с кандидатурата ми за длъжността „Административен ръководител – апелативен прокурор“ на АСПП, предоставям на вниманието Ви отговорите си, както следва:

ВЪПРОС: Какво е Вашето мнение по отношение на окрупняването на прокуратури или промяна на тяхната компетентност, вкл. и по посока на нейното разширяване?

ОТГОВОР: Мнението ми за окрупняването на прокуратурите е положително. То беше наложено от необходимостта за балансираност в натоварването на съответните районни прокуратури, оптимизация на заетостта на съдебните служители и постигането на подходящо съотношение между тях и магистратите. Оптимизацията доведе до намаляване на разходите за издръжка на администрацията и финансово-стопанските дейности.

ВЪПРОС: Смятате ли, че избраните за административни ръководители следва да преминават обучение по Кодекса за етично поведение на българските магистрати с оглед на правилата за тях, разписани в него?

ОТГОВОР: Според мен не е необходимо административните ръководители да преминават такова обучение, тъй като те са магистрати, които са запознати с КЕПБМ и съобразяват поведението си с него още от заемането на магистратската длъжност. В раздел III от Кодекса са упоменати и специфичните изисквания за етично поведение на административните ръководители. Те са ясно разписани и не създават съмнения и неясноти относно дължимото поведение на магистратите, натоварени с управленски функции.

Разбира се, няма пречка и при желание да се провеждат обучителни семинари по темата. На тях може да се обсъждат актуални проблеми, свързани с етичното поведение на магистратите и особено да се анализира практиката на двете колегии на ВСС по налаганите дисциплинарни

наказания за нарушаване на етичните норми по чл. 307, ал. 3, т. 3 от ЗСВ, както и на актуалната съдебна практика на ВАС в тази насока.

ВЪПРОС: Какво е Вашето мнение по отношение на политиката на ПРБ за изнасянето на материали от досъдебни производства пред широката публика чрез средствата за масова информация?

ОТГОВОР: Смятам, че тази политика е правилна, тъй като няма друг механизъм за оповестяване на позицията на ПРБ по конкретни дела, доколкото за обвиняемите и защитниците не съществува забрана да излагат защитната си позиция по всички възможни начини. С изнасянето на материали от досъдебни производства пред широката общественост чрез средствата за масова информация, от страна на Прокуратурата се постига някакъв баланс в осведомеността на гражданите, които следва да са запознати както с позицията на защитата, така и с позицията на обвинението.

Разгласяването следва да става при спазване на разпоредбата на чл.198 от НПК и правилата за медийна комуникация в системата на ПРБ. Информацията, предоставяна на гражданите следва да е обективна, да е съобразена със защитата на личните данни и презумпцията за невинност.

ВЪПРОС: С Решение №7/11.05.2021г. КС обяви за противоконституционни разпоредбите създаващи фигура на прокурор, разследващ главния прокурор. Какво е мнението Ви по отношение създаването на действащ механизъм за разследване на главния прокурор?

ОТГОВОР: Решението на КС по КД №4/20221 г., с което се обявиха за противоконституционни разпоредбите в НПК, въвеждащи т. нар. „прокурор по разследването срещу главния прокурор или негов заместник“ беше очаквано.

Следва да се отбележи, че и преди приемането на спорните разпоредби всеки компетентен прокурор разполагаше с правомощието да упражнява ръководство и надзор върху разследването, вкл. когато то е свързано с действия на главния прокурор или негов заместник.

Трябва да се отчете и Решение № 11/2020 г. по к.д. № 15/2019 г., съгласно което надзорът за законност и методическото ръководство, осъществявано от главният прокурор не включва случаите, в които прокурор съобразно функционалната си компетентност извършва проверки и разследвания по сигнали срещу главния прокурор, негов заместник или по-горестоящ прокурор. В тази връзка, налице се редица случаи, в които са повдигнати обвинения на прокурори, вкл. и на такива от ВКП, по които обвиненията се поддържат от прокурори от по-ниски нива.

ВЪПРОС: Смятате ли, че са необходими спешни законодателни промени във вр. с решението на СЕС по дело C-648/20 PPU относно българската ЕЗА?

ОТГОВОР: Не смятам, че са необходими спешни промени в нашето национално законодателство относно българската ЕЗА, тъй като то изцяло е синхронизирано с Рамково решение 202/584.

Съображенията ми са следните:

Съгласно член 1, параграф 1 от Рамковото решение европейската заповед за арест е „решение“, което трябва да е издадено от „съдебен орган“ по смисъла на член 6, параграф 1 от него.

Съдът на ЕС в решенията си по дело C-452/16 PPU, дело C-453/16 PPU и дело C-477/16 PPU постановява, че съдържащият се в член 6, параграф 1 от Рамковото решение относно ЕЗА термин „съдебен орган“ не обозначава единствено съдиите или юрисдикциите на дадена държава членка, а може да обхваща по-общо органите, на които по съответния правен ред е възложено да участват в правораздаването. Прокурорските органи в Република България са такива – те са част от съдебната власт, на които е възложена определена функция по правораздаване – функцията по ръководство и решаване в досъдебното производство и функцията по повдигане и поддържане на обвинение в съдебното производство.

Съдът на ЕС в цитираните по-горе решения постановява, че понятието „съдебен орган“ изключва органи извън съдебната власт, като например полицейските служби или други орган на изпълнителната власт на държавите членки, освен ако техните актове за арест не са препотвърдени от прокурор. В този смисъл е решение по дело C-453/16 PPU, в което Съдът на ЕС прави заключение, че препотвърждаването от прокурора на издаваните от полицейските служби национални заповеди за задържане, на които се основава ЕЗА, попада в обхвата на понятието „съдебен акт“.

Такова е и мнението на Европейската комисия, което е развито в подобен смисъл и в издадения на 28.9.2017 г. Наръчник за издаване и изпълнение на ЕЗА - стр. 17-18. Наръчникът е достъпен в интернет на адрес <https://e-justice.europa.eu> на всички официални езици на Съюза.

ВЪПРОС: Как като административен ръководител ще защитавате прокурорите и служителите в АСП от евентуални нерегламентирани външни натиск и влияние?

ОТГОВОР: Ще се постарая да бъда осведомяван от всеки магистрат или служител в случаите, в които възникне такъв проблем, за да се предприемат съответните мерки. Те могат да включват и наказателно преследване, ако предпоставките за това са налице. В случаите, в които този натиск или влияние води до накърняване независимостта на магистратите ще уведомя и Прокурорската колегия на ВСС. Ще положа и

други усилия в тази насока, съобразно конкретния случай, тъй като външният натиск и влияние могат да се окажат вредни за институцията и доверието в нея.

ВЪПРОС: Според Вас, българските граждани разбират ли в достатъчна степен дейността на специализираните наказателни институции? Ако бъдете избран за ръководител на АСП, по какъв начин ще насърчите обществената осведоменост и повишаване на доверието в ръководената от Вас институция?

ОТГОВОР: Според мен българските граждани нямат добра осведоменост за дейността на органите на специализираното правосъдие основно по две причини:

Първата е свързана с недостатъчните усилия за осведомяване на гражданите от страна на самите специализирани органи за осъществяваната от тях дейност.

Втората причина е масираната превратна и негативна медийна, финансова и политическа кампания, подета от хора, които тези органи са засегнали със своите действия.

Ако бъда избран за ръководител на АСП ще положи максимални усилия за обективно осведомяване на обществеността за дейността на двете специализирани прокуратури. Това като ангажимент е залегнало и в концепцията ми на стр. 37 и 38.

ВЪПРОС: На стр.3 от Вашата концепция сред мотивите за кандидатирането Ви за адм. ръководител на АСП посочвате, че процедурата Ви предоставя възможност да допринесете *„със своите компетенции и опит за развитието на институцията и запазването ѝ като отделно звено в системата на прокуратурата“*. В рамките на последните две НС бе наблюдаван политически консенсус за закриване на спец. съдилища и прокуратури, в това число и на АСП. Кои са основните професионални аргументи, които ще противопоставите на привържениците на закриването на спец. съдилища и прокуратури?

ОТГОВОР: Ще положи усилия при общественото обсъждане на промените в ЗСВ да убедя народните представители, че органите на специализираното правосъдие следва не да се закриват, а да се реформират, като се запазят добрите практики и се отстранят недобрите.

Ще наблегна на обстоятелството, че дейността на специализираните органи за наказателно правосъдие не се ограничава до няколко дела с висок обществен интерес, по които обвиняеми и подсъдими са влиятелни български граждани, а тя е свързана с противодействието на най-тежките форми на организирана престъпност, каквито са: поръчковите убийства, отвличането на хора, изнудването, вътрешен и международен трафик на

наркотици, оръжие, хора, човешки органи, икономическите престъпления със значителни щети за държавата, както и взаимодействието с Европейската прокуратура.

Тази дейност се простира не само на територията на страната, но и в останалата част на континента и света. Организациите, които се разследват са изградени от сложни отношения във вертикално и в хоризонтално отношение, вкл. с участие на български и чужди престъпни групи.

Специализираните органи за наказателно правосъдие в момента са с добро материално и кадрово обезпечение, с изградени работещи практики и добро взаимодействие с българските и чуждите специални служби. Ако те бъдат закрити, ще бъде невъзможно териториалните прокуратури да се справят с тези организации поради ограничения материален и човешки ресурс.

Безспорната полза от дейността на органите за специализирано правосъдие остава в сянка поради масираната негативна кампания срещу съществуването му изобщо. Тази кампания има много общи черти с кампанията срещу подобни структури в други източноевропейски страни, като например Румъния, Словения и др.

В Румъния през 2003 г. започна да функционира Националната дирекция за борба с корупцията, ръководена до 2018 г. от сегашния европейски главен прокурор г-жа Лаура Кьовеша. Дейността на тази институция доведе до разследвания и осъдителни присъди на десетки бивши и настоящи министри, включително и бившият премиер Адриан Настасе.

Тази дейност доведе и до съпротива от засегнатите лица и организации, която ескалира в масирана кампания за дискредитиране и изграждане на негативен образ на Дирекцията и на самата Кьовеша. Много от обвиняемите и осъдените имаха ресурсите да наемат сериозни PR организации, лобисти и медии. В резултат на това, през 2018 г. Кьовеша беше отстранена от длъжност, а румънският парламент предприе редица спорни законодателни „реформи“, с които затрудни дейността на Дирекцията.

Тази дейност на румънския парламент беше остро критикувана от Европейската комисия, която в доклад от м. ноември 2018 г.¹ настоя парламентът да спре законодателните промени, с които се блокира дейността на НДБК. Заместник-председателят на Европейската комисия Франс Тимерманс заяви на пресконференция след публикуването на доклада, че натискът върху съдебната система като цяло “и най-вече върху НДБК, трябва да спре, тъй както този натиск подкопава усилията за борба с корупцията и представлява стъпка назад”.

В Словения също съществува подобна съпротива и негативна медийна кампания от влиятелни обвиняеми и подсъдими.

В интервю пред Риск Монитор² прокурор Бостян Ламешич от Специализирана прокуратура на Република Словения споделя, че влиянието на медиите и политиката в Словения е много сериозно. Обвиняемите твърдят, че делата са политически, често има скандирания и протести пред съдебните палати, медиите се опитват да дискредитират прокуратурата и съда, а след присъдата протестиращи поддръжници на осъдените скандират с искания магистратите по делата да подадат оставка, да бъдат уволнени и наказани.

Ситуацията в нашата страна не е по-различна. Българските органи за специализирано правосъдие накарани са да се занимават с сериозни политически и икономически интереси. Това създаде голяма съпротива срещу дейността на тези органи, особено след 2017 г., когато на тях беше възложена борбата с корупцията по високите етажи на властта.

По настоящем те са претоварени с компетенции, особено след 2017 г., когато им беше възложено да разследват корупцията по високите етажи на властта, което от една страна понижи ефективността им, а от друга – повиши критиките срещу дейността им.

Това налага реформиране на специализираното правосъдие по посока редуциране и прецизиране на широките му правомощия, но не и закриването му. Възможно е да се помисли тази широка компетентност да бъде редуцирана, като разследванията на корупционните престъпления, престъпленията против Републиката и някои други, които не са свързани с организирана престъпност, бъдат възложени на Националната следствена служба – организация, която в момента има кадрови и материален ресурс за това, а наблюдението и ръководството върху разследванията да се осъществява от ВКП.

При всички случаи, съдебната реформа следва да бъде внимателно обмислена. Тук ще си позволя да цитирам думите на г-н Кодру Враби – член на УС на Международната мрежа на застъпниците за свобода на информацията (FOIANet), който е и един от активните застъпници за свобода на информацията в Румъния. Той критикува лобистките действия на румънските политици по повод „съдебните реформи“, с които румънският парламент блокира дейността на НДБК и което доведе до острата позиция на Европейската комисия: „Погледнете на съдебната система като на зимно яке, което е малко късо в ръкавите. Вместо да го поправят, румънските политици решиха да сменят ципа и да сложат копчета. Те не бяха точния размер, така че сега якето вече не се закопчава, а ръкавите продължават да са твърде къси.“

За да се избегне цитирания ефект и в България, политиците следва да вникнат в истинските проблеми на специализираното правосъдие и да ги отстранят, така че тези органи ефективно да служат на обществото.

ВЪПРОС: Процедурата, в която участвате е четвъртата поред за заемане на длъжността адм. ръководител – апелативен прокурор на АСП. Каква е според Вас причината три години и половина АСП да бъде без титулярен адм. ръководител?

ОТГОВОР: Трудно бих могъл да предположа, тъй като всеки от колегите, които са били кандидати за тази длъжност, има своите причини както да се кандидатира, така и да се откаже от нея.

ВЪПРОС: На стр. 35 от Вашата концепция говорите за екипния принцип, който ще въведете в работата на АСП, с оглед на това да се внедри практика „да се определи наблюдаващ прокурор от АСП за всяко едно досъдебно производство, наблюдавано от прокурор в спец. прокуратура“. Въвеждането на подобна масова методическа помощ от прокурори на въззивната инстанция към техните колеги от спец. прокуратура означава ли, че контрола над досъдебната фаза, който оказват последните, не е достатъчно ефективен?

ОТГОВОР: Целта на екипния принцип, който смятам, че следва да се въведе е от една страна въззивният прокурор да оказва методическа помощ в случаите, в които прокурорът от СпП има необходимост от нея и от друга – той да е запознат в детайли с делото, за да бъде по-добре подготвен във въззивното дело. Този принцип не следва да е свързан с контрол върху дейността на прокурора от СпП, тъй като това би накърнило вътрешното му убеждение.

ВЪПРОС: Какво имате предвид като казвате, че „сякаш по-встрани остават правата и достойнството на жертвите за сметка на „грижата“ за подсъдимите, много от които с множество присъди и висящи дела“?

ОТГОВОР: В сега действащия НПК правата на пострадалите от престъпления са по-ограничени в сравнение с правата на обвиняемите и подсъдимите.

Ще маркирам само някои примери, без да претендирам за изчерпателност, поради ограниченото време за предоставяне на отговорите.

Първият пример се съдържа в разпоредбите на чл.75, ал.2 и 3 от НПК. Те ограничават упражняването на правата на пострадалия, тъй като тези права възникват само ако той е посочил адрес за призоваване в РБ, респ. електронен адрес и изрично поиска да участва в досъдебното производство. При аналогичната разпоредба на чл.55 НПК, регламентираща правата на обвиняемия, такова ограничение няма.

Вторият пример касае престъпленията от частен характер. Пострадалият от такова престъпление е ограничен във възможността да

свидетелства. Той, участвайки в наказателното производство като субект, осъществяващ функция по повдигане и поддържане на обвинение пред съд, има процесуалното качество „частен тъжител“. Разпоредбата на чл.118 от НПК обаче, ограничава правото му да дава показания, той не е сред изброените субекти, които могат да свидетелстват - чл. 118, ал.1, т. 1-3 от НПК. Така пострадалият е лишен от един важен способ за събиране и проверка на доказателства, какъвто е разпитът му като свидетел, в повечето случаи очевиден. Обратното - деецът, като субект, осъществяващ функция по защита и имащ процесуалното качество „подсъдим“, има право да дава обяснения, като те стават част от доказателствения материал.

Трети пример е осъществяването на правна помощ за обвиняемия, респ. – подсъдимия от една страна и пострадалият – от друга. Докато за обвиняемия, респ. – подсъдимия има изискване за задължителна защита (чл. 94, ал. 1 от НПК), то за пострадалия тя е в зависимост от определени кумулативно предвидени предпоставки (чл. 100, ал. 2 от НПК).

Тезата, че прокурорът и съдът осъществяват правна помощ на пострадали, които няма повереник не е удачна, тъй като те имат задължение за събиране и проверка и на обвинителни, и на оправдателни доказателства, за да стигнат до изясняване на истината (чл. 107, ал.3 от НПК). В този смисъл, защитникът няма задължение да търси обективната истина, а е длъжен да съдейства за изясняване само на тези фактически и правни положения, които са в полза на обвиняемия, тоест - да иска събирането само на оправдателни доказателства – чл. 98, ал.1 от НПК. Тази възможност не съществува за повереника (чл. 100, ал. 3 от НПК). Наред с това, за повереника не съществуват и възможността да се среща насаме с пострадалия, да участва във всички действия по разследването с участие на пострадалия и др. – права, които съществуват за защитника на обвиняемия, респ. – подсъдимия – чл.99, ал.1 от НПК.

Друг пример е правото на обвиняемия и подсъдимия да дават неверни обяснения без да има никакви неблагоприятни последици за тях. Налице е съществена разлика между нашето право и англосаксонското. В нашето право е прието, че обясненията на обвиняемия от една страна са средство за защита срещу обвинението и едновременно с това са гласно доказателствено средство, установяващо възприятията на обвиняемия, събрано посредством разпит, с което те стават и част от доказателствения материал по делото.

В англосаксонското право тези две характеристики на обясненията са разграничени. Например в САЩ, въпреки, че поради специфичните особености на съдебната система не съществува универсален съдебен процес, императивно се изисква преди да се пристъпи към разпит, обвиняемият да бъде предупреден, че има право да мълчи и че всичко, което каже, може да бъде използвано срещу него в съда“. Това право е дефинирано през 1966 г. от Върховния съд на САЩ по делото “Миранда

срещу Аризона”³. Така обвиняемият има право да откаже да дава обяснения и с това се гарантира функцията му по защита, докато му бъде осигурена квалифицирана адвокатска помощ. Ако, обаче, реши да даде обяснения, то те трябва да са верни, в противен случай носи наказателна отговорност за представяне на неистински доказателства пред разследващите или пред съда. Ако неверните му обяснения съдържат версии, които е следвало да бъдат проверявани от властите, то обвиняемият бива осъден и да заплати разходите по проверката им.

В нашата правна система е залегнал един не дотам добър принцип, че обвиняемият може да говори неистини, да насочва разследващите органи и съда към неверни или подвеждащи версии, без да носи каквато и да е отговорност за представяне на неистински доказателства, установени от неверните му обяснения. За пострадалия такъв „комфорт“ не е налице, тъй като той носи както наказателна отговорност по чл. 290, ал. 1 от НК, ако като свидетел съзнателно потвърди неистина или затаи истина, така и административно-наказателна отговорност – глоба до 1000 лв., ако откаже да даде показания (чл. 120, ал.4 от НПК).

Друг пример е различната възможност за очна ставка чрез видеоконференция между пострадалия свидетел и обвиняемия. Такава може да се проведе, ако обвиняемият се намира извън пределите на страната, но не е възможна, ако пострадалият е в чужбина – чл.143, ал. 4 от НПК.

Следващият пример касае бързото производство по глава двадесет и четвърта от НПК. При него пострадалият е лишен изобщо от възможността да участва в досъдебната фаза, като той не се призовава за предявяване на разследването, дори да е направил изрично искане за това (чл.356, ал.7 от НПК). Това го лишава от възможността да прави доказателствени искания, възражения по разследването и т. н. В съдебната фаза съдията-докладчик не може да прекрати съдебното производство и да върне делото на прокурора, когато е допуснато процесуално нарушение, довело до ограничаване на процесуалните права на пострадалия, докато при нарушаване правата на обвиняемия това е задължително както за съдията – докладчик (чл. 358, ал. 1, т. 3 от НПК), така и за съда, който разглежда делото (чл.359, ал.2 от НПК). Пострадалият е лишен от възможността да участва като страна в съдебния процес, както като граждански ищец, така и като частен обвинител (чл. 359, ал. 3 и 4 от НПК). Това, за разлика от подсъдимия, го лишава от възможността да обжалва присъдата и въззивното решение, ако те са неблагоприятни за него.

Подобен ограничителен режим за пострадалия е налице и при производствата по глава двадесет и осма от НПК, при които също нарушаването на правата на пострадалия не са основание за връщане на делото на прокурора, а само нарушаването на тези на обвиняемия (чл. 377, ал. 2 от НПК). И в тези производства пострадалият е лишен от

възможността да участва като страна в съдебния процес като граждански ищец и като частен обвинител (чл. 376, ал. 3 и 4 от НПК). Това го лишава от възможността да обжалва присъдата и въззивното решение, ако те са неблагоприятни за него.

Могат да се посочат още много примери за диспропорция между правата на обвиняемите и техните жертви, но това изисква много по-задълбочен анализ. Един от основните проблеми на нашето наказателно правораздаване е сериозният формализъм и злоупотребата с процесуални права от страна на обвиняемите и подсъдимите, което води до значително забавяне на реализирането на наказателната отговорност на виновните и удовлетвореност от пострадалите. Формализмът на нашия наказателен процес е стигнал до такова ниво, че Законът не може да постигне основните си цели – бързо и справедливо наказание. В тази връзка е и сентенцията, датираща още от римското право, че само там, където има добър закон, има и справедливо наказание - *Ubi lex, ibi poena*.

С уважение:

Ив. Ангелов

-
1. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/progress-report-romania-2018-com-2018-com-2018-851_en.pdf
 2. цялото интервю - <https://riskmonitor.bg/bg/resurs/intervyu-s-prokuror-bostyan-lameshich-spetsializirana-prokuratura-na-republika-sloveniia>
 3. Карп, Робърт А., Роналд Сидъм, Съдебният процес в Америка, Вашингтон Конгрешънъл Коуртърли прес, 1998 г.